

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav filosofie a religionistiky
Filozofie

Autoreferát (teze) disertační práce

Ing. Mgr. Tomáš Hanzal

Myšlení a inference

Thinking and Inference

Školitel: prof. PhDr. Vojtěch Kolman, Ph.D.

2024

Obsah

TÉMA PRÁCE A TEORETICKÁ VÝCHODISKA	3
TEZE A VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE	4
PŘEHLED KAPITOL	5
ZÁKLADNÍ LITERATURA	10
AKADEMICKÁ ČINNOST	12

Téma práce a teoretická východiska

Tématem této disertační práce je *myšlení* ve vztazích k *inferenci*, resp. k usuzování, a k *řeči*. Hlavním teoretickým východiskem je inferencialismus Roberta Brandoma. Hlavním cílem je pak na pozadí inferencialistické teorie, chápané zde primárně jako model řečových praktik, vyložit myšlení, chápané primárně jako činnost či *proces*.

Už z toho vyplývá, že předpokládaná souvislost myšlení s inferencí je od počátku dvojí. Zaprvé zde jde obecně o *usuzování* jako činnost, o které se předpokládá, že *nějak* podstatně souvisí s myšlením. Cílem je ukázat, jak. Zadruhé, „inference“ v názvu odkazuje rovněž k inferencialismu. Cílem je do tohoto teoretického rámce situovat *myšlení*. Inference se týká ještě jedna dvojznačnost: na jednu stranu lze mluvit o tom, jak *se usuzuje* (tedy o inferenčních *procesech*), na druhou stranu o tom, jak se usuzovat *má* (tedy, řekněme, o inferenčních *pravidlech* či *vztazích*). Postupně se ale ukáže, že si nejen nemusíme, ale ani nemůžeme vybírat, co z toho budeme zkoumat, neboť procesy určují vztahy a vztahy určují procesy.

Vztah myšlení k řeči je zde od počátku chápán jako zásadní, což se ukazuje už na záměru zkoumat myšlení právě v rámci teorie řečových praktik. Myšlení je pojímáno jako závislé na řeči *přinejmenším* pokud jde o jeho poznání a jako podstatně spjaté se svým *vyjádřením*. Tento přístup implikuje také to, že důležitou roli v překládaném pojetí myšlení bude hrát společnost, bez níž by nemělo smysl vůbec mluvit ani o řeči.

Inferencialismus lze chápat v první řadě jako druh teorií významu, které vycházejí od inference a nikoli, jako četné jiné teorie, od reprezentace. Reprezentace tak podle inferencialismu není něco, co lze použít pro výklad významu, ale naopak něco, co samo potřebuje netriviální vysvětlení. Dalším podstatným rysem Brandomova inferencialismu je přednost vět před jednotlivými výrazy, neboť věty jsou nejmenšími jednotkami, kterými lze něco tvrdit, tedy za které lze být odpovědný (proto také jde o *normativní* inferencialismus), a které mají přímou inferenční roli, tj. jsou v inferenčních vztazích s dalšími větami, resp. tvrzeními.

Zaměření této práce na myšlení jako proces se ve vztahu k Brandomově teorii projevuje kladením většího důrazu na její pragmatickou než na její sémantickou stránku. Jako podstatný pro zkoumané téma se pak ukáže i další vývoj Brandomovy filosofie, který lze stručně charakterizovat jako přechod od inferencialistického k *historickému* modelu racionality.

Dalším autorem zásadním pro tuto práci je Wilfrid Sellars, který je jednak jedním z hlavních předchůdců Brandomova inferencialismu, jednak také autorem kritiky

„mýtu daného“, která rovněž patří k důležitým teoretickým východiskům této práce. Hlavním terčem Sellarsovy kritiky „daného“, tedy něčeho, co bychom poznávali nezávisle na poznání něčeho dalšího a co by zároveň sloužilo jako „základ poznání“, jsou teorie smyslových dat. V této práci je ale řeč především o jiném kandidátovi na něco daného, tedy o *myšlenkách*. Jejich závislost na znalosti něčeho jiného, tedy znalosti jazyka, je však zřejmá, což odstartuje zkoumání *podstatného* spojení *myšlenek* a jejich řečového vyjádření.

Třetím z hlavních teoretických zdrojů práce je Peirceova teorie *abdukce* (představovaná zde v souvislostech s teoretizováním i praxí Sherlocka Holmese), tedy druhu úsudku směřujícího od jevu k jeho *vysvětlení*. To se zdá být slibným modelem *činnosti* myšlení. Abstraktně vzato by se zdálo, že zkoumání operující s abdukcí zde zastupuje chápání inference jako inferenčních procesů a že inferencialismus pak zastupuje chápání inference jako inferenčních vztahů, a že tedy jde o dva proudy zkoumání dané výše uvedenou dvojznačností. Jeden z cílů práce je však ukázat, že obojí je podstatně spjato. V této souvislosti se ukazuje jako klíčový Brandomův pojem *činění explicitním*.

Teze a výsledky disertační práce

V rámci řečových praktik můžeme mluvit o činnostech, nebo řekněme o *procesech*, které jsou omezovány inferenčními vztahy, ale nakonec tyto inferenční vztahy také ovlivňují. Tedy, jak bylo naznačeno výše: procesy určují vztahy a vztahy určují procesy. Tyto procesy, které patří k řečovým praktikám, lze charakterizovat jako *aplikování pojmů*. Aplikování pojmů už je ale (podle teze inferencialismu) inferenční záležitost. Ovládat pojem znamená ovládat jeho inferenční vztahy k mnoha jiným pojmům. Řečové praktiky lze charakterizovat rovněž jako „vedení deontického skóre“ (což je další Brandomův pojem), neboli sledování toho, co kdo tvrdí, co dalšího z toho vyplývá (tedy k čemu „se tím zavazuje“) a podobně. Řečové praktiky tedy nutně zahrnují *inferenční procesy*.

Inferování ale typicky neodpovídá usuzování z explicitních premis podle *modu ponens*. Má častěji povahu *abduktivní* inference, tedy „zpětného“ usuzování z „výsledku“ na jeho příčinu nebo, obecněji, na vysvětlení. V takových případech si lze představovat, že spojení příčiny a účinku lze vyjádřit nějakým „pravidlem“, které by při opačném směru usuzování hrálo roli tzv. vyšší premisy. Při abduktivním usuzování však nejen že nevíme před samotným úsudkem, jaké pravidlo z více možností zvolit, někdy je to i tak, že toto pravidlo je třeba teprve *učinit explicitním*.

Činění explicitním je ústřední pojem Brandomova *expresivismu*, neboť něco vyjádřit v nejobecnějším smyslu znamená učinit to explicitním. V užším (a zajímavějším) smyslu Brandom mluví o „logickém“ zexplicitňování, tedy zexplicitňování implicitních rysů řečových praktik pomocí speciálních „logických“ vyjadřovacích prostředků. Jejich paradigmatem je kondicionál, který umožňuje činit explicitními právě implicitní pravidla praktik.

S tímto velmi stručným úvodem před očima lze práci shrnout pomocí krátkých tezí, které ale z povahy věci musejí být učiněny explicitn(ějš)ími, což je právě cílem práce. Práci rámuje platónská teze:

Myšlení je rozhovor duše se sebou samou.

Ačkoli by se mohlo zdát, že tato teze je kontextu práce cizí, předznamenává jej přinejmenším v tom ohledu, že zavádí *podstatnou* souvislost myšlení s řečí a společností.

Vztah s inferencí lze v prvním přiblížení charakterizovat takto:

Pro myšlení je podstatné, že se při něm (mj.) usuzuje.

Finální verze teze práce však zní:

Myšlení je *zexplicitňování*.

Hlavním výsledkem práce je pak tedy explicitnější situování myšlení do inferencialistického rámce a zexplicitnění vztahů mezi myšlením, inferencí a řečí. Tyto vztahy a souvislosti shrnuje právě pojetí myšlení jako zexplicitňování (které je nakonec, jak se ukazuje, kompatibilní s uvedeným platónským výměrem myšlení).

Z dílčích výsledků stojí za zmínku dotažení do důsledků Holmesova trvání na „dedukci“ (čímž se jeho teorie ukazuje jako nakonec koherentní, ale zároveň se tím ukazuje její neadekvátnost jako vysvětlení usuzování) a ukázání, že Brandomovy inferenční vztahy *zachovávající oprávnění* jsou typicky abduktivní (a nikoli induktivní).

Přehled kapitol

1

Práce se člení do čtyř poměrně dlouhých kapitol, z nichž každá má několik oddílů (8—15). Tématem první kapitoly, nazvané *Myšlení a řeč*, je „myšlení-že“, tedy to, že *si někdo něco myslí*, neboli má nějakou *myšlenku* nebo *přesvědčení*. To zjevně není totéž co *myšlení*, a rozhodně tedy ne ve smyslu *procesu*. Jedná se však o vhodný začátek, na který další kapitoly v mnohém naváží – už třeba proto, že

něco si myslet je předpokladem a často i výsledkem myšlení jako procesu. Název kapitoly napovídá, že už zde se začne objevovat také důležitost sepětí myšlení s řečí, jakožto jeho *vyjádřením*.

Agendu zkoumání myšlení v souvislosti (až identitě) s řečí a v kontextu společnosti už na počátku určuje platónská analogie myšlení a rozhovoru. Zkoumání však musí nutně odněkud začít, nejlépe od něčeho známého a jasného, tedy v tomto případě od toho, že máme *myšlenky* a víme o nich. Není to však tak jednoduché, jak se ukáže ve střetu s novější filosofií, konkrétně hlavně s Wilfridem Sellarsem a jeho kritikou „mýtu daného“.

Ukáže se, že *myšlenky* chápané jako „vnitřní epizody“ nejsou „epistemicky nezávislé“ a že slibnější cesta k jejich teoretickému uchopení vede přes „vnějšek“, tedy přes vnější *řečové* projevy. To Sellars ukazuje v „mýtu o Jonesovi“. Epizodou tohoto mýtu je i „pomýlený moment“ po vynálezu teorie smyslových impresí, tedy vznik samotného mýtu daného.

Hned od začátku se zde pracuje s pojmem *vyjádření* (který se později dočká zexplicitnění jako *zexplicitnění*), nejprve jako vyjádření epizodické myšlenky, posléze jako vyjádření *přesvědčení* chápaného jako *dispozice*. Sellars ukazuje, že řečové vyjádření poznáváme *dříve* než myšlenky a přesvědčení, ale také naznačuje, že jako jedinci *si něco myslíme* (tj. máme přesvědčení jakožto dispozice ke korespondujícím řečovým projevům) časově dříve než *myslíme*.

2

Druhá kapitola, *Inference a myšlení*, přichází s tematikou usuzování, a to skrze teorii i praxi Sherlocka Holmese. Na Holmesově teorii je nejzajímavější to, že je naprosto neadekvátní. Příklady z jeho praxe se však brzy ukáží jako dobré příklady *abdukce* a z toho důvodu se na scéně objeví také C. S. Peirce. Ve vedlejší úloze v této kapitole vystoupí opět Sellars a také Robert Brandom, jehož příchod v plné síle ale očekáváme až v kapitole třetí. V průběhu kapitoly je také předznamenáno téma inferencialismu a ke konci kapitoly se poprvé explicitně objeví téma činění explicitním.

Sherlock Holmes se prezentuje jako expert na usuzování, a to jak po praktické, tak po teoretické stránce. Holmesova *racionalistická* teorie sice slibuje možnost „dedukovat cokoli“, při snaze o aplikaci se však ihned začíná drolit (neboť pracuje s nereálnými předpoklady „veškerého vědění“ a „uzavřeného světa“). To nabízí řadu užitečných lekcí.

Část jich zřejmě zakusil i sám Holmes, jak dokládá jeho pozdější oslabení jeho „metody vyloučení“ (která hrála klíčovou úlohu v jeho pojetí usuzování jako *dedukce*) a ocenění významu představivosti a „srovnávání pravděpodobností“.

Ústřední lekcí v rámci recepce Holmesovy teorie je však objev centrální úlohy peirceovské *abdukce* (namísto dedukce) nejen v holmesovském, ale také ve vědeckém i každodenním usuzování. Ruku v ruce s tím jde druhý objev, a to že inference se běžně řídí *materiálními* pravidly, nikoli formálními. Dohromady to znamená přechod od obrázku usuzování jako jistých úsudků na základě konečného explicitního vědění k obrázku usuzování jako nejistých úsudků za pouze částečného vědění, které nemusí být nutně explicitní.

„Abdukce“ měla nejprve být jen výstižnější charakterizací holmesových typických *zpětných* úsudků. Díky Peirceovým textům i příkladům z Holmese se ale ukazuje, že při abdukci se děje něco podstatného nejen z hlediska inference, ale i z hlediska myšlení, totiž že se usuzuje na *vysvětlení*. Toto usouzení však není jednoznačné a jisté a úsudek navíc ani nemusí být založen na *pravidle*, které by bylo již explicitní. Proto je zde možné vidět *kreativní* prvek, což jsme také od myšlení (na základě běžného „předporozumění“) očekávali.

Holmes často ohromuje vyslovováním závěrů svých úvah. Tyto závěry jsou však samy o sobě k ničemu, zvláště pokud by měly sloužit jako podklad pro zahájení trestního řízení. Holmes tedy musí *uvádět důvody*, což znamená, že musí svou úvahu *učinit explicitní*. Přitom je tato explicitní podoba zjevně *něco jiného* než jeho („bleskový“) inferenční proces. Tím se ukazuje, že i pokud se snažíme myšlení zkoumat na fenoménu abduktivního *usuzování*, je třeba přibrat do úvahy také fenomén činění explicitním. Činění explicitním se dále ukáže jako klíčové, protože bez něj by Holmes sice stále mohl vyslovovat tytéž závěry, bylo by však poněkud nejasné, zda jde spíše o závěry myšlení, nebo o „kouzlo“.

3

Kapitola *Řeč a inference* z velké části patří Brandomovi a zejména jeho knize *Making It Explicit*. Titul kapitoly odkazuje na souvislost řeči s inferencí, a to primárně ve smyslu, v jakém se jí zabývá *inferencialismus*. Tématem je však nadále i *myšlení*, jak se ukáže po nezbytných výkladech Brandomovy teorie. Nabídne se usuzování a do jisté míry i myšlení chápat jako „tahy v prostoru důvodů“, to je však samo o sobě ještě nedostatečné. Zásadní je nakonec právě činění explicitním.

S příchodem Brandomova inferencialistického technického pojmového aparátu se stává explicitnějším, jak se to má s „prostorem důvodů“. Přitom je kladen důraz více než na sémantickou na *pragmatickou* stránku Brandomovy teorie, zejména tedy na praktiky „vedení deontického skóre“. V jeho rámci se stává explicitnější nejen fungování inferenční artikulace významu, ale také souvislost jednak inference a řeči, jednak inference a myšlení.

Usuzování se nyní chápe jako normativní záležitost. Za určitých okolností (tj. za určitého normativního „skóre“, tedy stavu *závazků* a *oprávnění*) se *má* nebo *může* nějak usuzovat. Jak se usuzovat může a má, je do značné míry implicitní v praktikách, může to ale být učiněno explicitním. Rovněž se stále důrazněji ukazuje klíčová role společnosti. Na hru na udávání důvodů, na vedení deontického skóre, stejně jako na normativitu, *nás* musí být více. Jinak by to, co se má/může, a co si *myslím*, že se má/může, bylo totéž.

Brandomova teorie dále nabízí dobrou příležitost blíže zkoumat klíčový pojem *zexplicitňování*. Brandom v souvislosti s *vyjádřením* pracuje namísto s protikladem vnitřního a vnějšího s protikladem implicitního a explicitního. V určitém ohledu jde o zexplicitnění pojmu *vyjádření*: Vnější řečový projev je upřesněn jako *explicitní*, což také znamená propoziční, čili jako něco, co může sloužit jako důvod, nebo samo zdůvodnění potřebovat. Problém je upřesnit, co je *to*, co se vyjadřuje, resp. zexplicitňuje.

Vnitřní a *implicitní* jsou analogické kategorie v tom smyslu, že obojí je uchopitelné jedině ve vztahu k možnosti svého vyjádření. Bez vyjádření jako by to vůbec nebylo. A když se to vyjádří, už je to *něco jiného*. Pojem zexplicitňování se ukazuje jako obecně nejednoznačný až nejednotný, neboť implicitní jsou „různé věci“. Implicitní obecně tedy nelze charakterizovat lépe než jako *to, co lze učinit explicitním*.

Jako slibná cesta se dále ukazuje zkoumání zexplicitňování něčeho „nového“, tedy něčeho, co dosud nebylo řečeno, nebo to dokonce ani řečeno dříve být *nemohlo*. Z toho důvodu jsou zajímavé inovace jazyka a zejména zavádění nových expresivních prostředků, které umožní, že něco, co dříve říci *nešlo*, nyní říci lze, čímž se ukáže, že to bylo celou dobu *implicitní*, neboli nakonec *řečitelné*. Bylo k tomu jen potřeba *vymyslet, jak* to učinit explicitním.

4

Podstatná část čtvrté, poslední kapitoly nazvané *Řeč a myšlení* je věnována opět výkladu Brandoma, tentokrát hlavně na základě jeho knihy *A Spirit of Trust*. Tématem je zde předně vývoj konceptuálních norem, tedy jednota aplikace a transformace pojmů, což směřuje ke klíčovému pojmu *racionální rekonstrukce*. Problémem, který vyvstává u Brandomova inferencialistického modelu, je, že praktiky vedení deontického skóre předpokládají *určené* konceptuální obsahy, není však jasné, jak dochází k jejich určování. U Brandoma se tento problém řeší přechodem od *inferencialistického* k *historickému* „modelu racionality“, který však neznamená zavrnutí inferencialismu. Jde o další fázi, ve které se stává opět explicitnějším, co je to „racionalita“.

Historické pojetí Brandom rozvíjí hlavně v rámci interpretace Hegelovy *Fenomenologie ducha*. Kapitola se zabývá několika jejími zásadními motivy. *Aplikace a transformace* pojmů se ukazují jako těsně související. K oběma dochází v rámci *zkušenosti*, která je především zkušeností *omylu*. Při aplikaci pojmů se stává, že narazíme na nějaký rozpor či inkompatibilitu. To je důležité z toho důvodu, že to vede k postupnému určování konceptuálního obsahu. Ten by bez *vyklučující* negace nebyl vůbec možný. Objevíme-li inkompatibilitu, je třeba s tím něco dělat, konkrétně tedy opravit naše „závazky“, tak aby byly opět kompatibilní. Druhé klíčové téma je *vzájemné uznání*, jež působí ve dvou dimenzích, *sociální* (tj. synchronní) a *historické*. Klíčové je v obou dimenzích to, že *autorita* musí být vyvažována korespondující *odpovědností* (zde se tedy stává opět o něco explicitnější konstitutivní role společnosti). V rámci historické dimenze se to nejlépe ukazuje na modelu precedenčního práva, který je také *modelem* vývoje konceptuálního obsahu. Při aplikaci pojmů, stejně jako při souzení na základě precedentů, máme k dispozici jen minulé aplikace. Snažíme se pojem aplikovat v souladu s nimi, při čemž ale nutně částečně selháváme, což nakonec přispívá k vývoji pojmu.

Z pozice, na které se nacházíme vzhledem k poznání (a tedy významu pojmů) vždy „nyní“, provádíme *racionální rekonstrukci* (u Hegela „vzpomínku“) toho, jak jsme se „sem“ dostali. Jde o konstrukci *expresivně progresivních* trajektorií, které do značné míry zahrnují i omyly a „pochybné“ aplikace pojmů.

Racionální rekonstrukce je tedy z hlediska zkušenosti zásadní. Ukazuje se to nejen na vývoji pojmů, ale také třeba na interpretaci tradičních textů. Tu přitom Brandom kupodivu charakterizuje jako *dialog*, což se nejprve zdálo být zvláštní, už pro *diachronní* charakter racionálně-rekonstrukčních aktivit. Ukazuje se ale, že je zde naplněn výměr dialogičnosti, tedy střetávání, resp. souhra dvou různých perspektiv, i sociálně-normativní rozměr dialogu (i když v diachronní modifikaci), tedy vyvažování autority korespondující odpovědností.

Může-li tedy být něco jako dialog s textem, proč nakonec ne také dialog se sebou. V nějakém smyslu je to totiž také dialog s druhými. Na závěr tedy lze konečně zexplicitnit platónskou analogii myšlení a rozhovoru: Myšlení je „rozhovor“ uvnitř duše, což je zkoumání vlastních závazků tak, jak by to pomocí otázek dělal někdo jako Sókratés. Tedy krátce: Myšlení je zexplicitňování.

Základní literatura

- BRANDOM, Robert. *A Spirit of Trust: A Reading of Hegel's Phenomenology*. Cambridge, Mass.: The Belknap Press of Harvard University Press, 2019. ISBN 978-0-674-97681-8.
- BRANDOM, Robert. *Articulating Reasons: An Introduction to Inferentialism*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2000. ISBN 978-0-674-00158-9.
- BRANDOM, Robert. *Making It Explicit: Reasoning, Representing, and Discursive Commitment*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1994. ISBN 978-0-674-54319-5.
- BRANDOM, Robert. *Tales of the Mighty Dead: Historical Essays in the Metaphysics of Intentionality*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2002. ISBN 978-0-674-00903-5.
- DEVRIES, Willem A. *Wilfrid Sellars*. Chesham: Acumen, 2005. ISBN 978-1-84465-038-5.
- DEVRIES, Willem A. a Timm TRIPLETT. *Knowledge, Mind, and the Given: Reading Wilfrid Sellars's "Empiricism and the Philosophy of Mind," Including the Complete Text of Sellars's Essay*. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2000. ISBN 978-0-87220-550-5.
- DOYLE, Arthur Conan. *The Complete Sherlock Holmes*. New York: Race Point Publishing, 2013. ISBN 978-1-937994-30-3.
- ECO, Umberto a Thomas A. SEBEOK, eds. *The Sign of Three: Dupin, Holmes, Peirce*. Bloomington: Indiana University Press, 1983. Advances in semiotics. ISBN 978-0-253-35235-4.
- FANN, K. T. *Peirce's Theory of Abduction*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1970. ISBN 978-90-247-0043-1. DOI: [10.1007/978-94-010-3163-9](https://doi.org/10.1007/978-94-010-3163-9)
- GADAMER, Hans-Georg. *Pravda a metoda I. Návys filosofické hermeneutiky*. Přel. David Mik. Praha: Triáda, 2010. ISBN 978-80-87256-04-6.
- HANSON, Norwood Russell. *Patterns of Discovery: An Inquiry into the Conceptual Foundations of Science*. Cambridge: Cambridge University Press, 1958. ISBN 978-0-521-09261-6.
- HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich. *Fenomenologie ducha*. Přel. Jan Patočka. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1960.
- KOLMAN, Vojtěch a Vít PUNČOCHÁŘ. *Formy jazyka: úvod do logiky a její filosofie*. Praha: Filosofia, 2015. ISBN 978-80-7007-438-1.

- KVASZ, Ladislav. *Prostor mezi geometrií a malířstvím: Vývoj pojetí prostoru v geometrii a jeho zobrazování v malířství od renesance po 20. století*. Přel. Barbora Kamrlová. Praha: Slovart, 2020. ISBN 978-80-7529-915-4.
- PEIRCE, Charles S. *Collected Papers of Charles Sanders Peirce*. Charles Hartshorne a Paul Weiss, eds. Cambridge, Mass.: Belknap Press, 1974.
- PEIRCE, Charles S. Deduction, Induction, and Hypothesis. *Popular Science Monthly*. 1878, 13, s. 470–482.
- PEIRCE, Charles S. On the Natural Classification of Arguments. *Proceedings of the American Academy of Arts and Sciences*. 1867, 7, s. 261–287. ISSN 01999818. DOI: [10.2307/20179566](https://doi.org/10.2307/20179566)
- PEIRCE, Charles S. Some Consequences of Four Incapacities. *The Journal of Speculative Philosophy*. 1868, 2(3), s. 140–157. ISSN 0891-625X.
- PEREGRIN, Jaroslav. *Inferentialism: Why Rules Matter*. London: Palgrave Macmillan, 2014. ISBN 978-1-349-49755-3. DOI: [10.1057/9781137452962](https://doi.org/10.1057/9781137452962)
- SELLARS, Wilfrid. Empiricism and the Philosophy of Mind. In: DEVRIES, Willem A. a Timm TRIPLETT. *Knowledge, Mind, and the Given*.
- SELLARS, Wilfrid. Inference and Meaning. *Mind*. 1953, 62(247), s. 313–338. ISSN 0026-4423. DOI: [10.1093/mind/lxii.247.313](https://doi.org/10.1093/mind/lxii.247.313)
- SELLARS, Wilfrid. Language as Thought and as Communication. *Philosophy and Phenomenological Research*. 1969, 29(4), s. 506–527. ISSN 0031-8205, 1933-1592. DOI: [10.2307/2105537](https://doi.org/10.2307/2105537)
- SELLARS, Wilfrid. Language, Rules and Behavior. In: HOOK, Sydney, ed. *John Dewey: Philosopher of Science and Freedom*. New York: The Dial Press, 1949, s. 289–315. ISBN 0-8371-8840-7.
- SELLARS, Wilfrid. *Science and Metaphysics: Variations on Kantian Themes*. London: Routledge & Kegan Paul, 1968. ISBN 0-7100-3501-2.
- SELLARS, Wilfrid. Some Reflections on Language Games. *Philosophy of Science*. 1954, 21(3), s. 204–228. ISSN 0031-8248, 1539-767X. DOI: [10.1086/287344](https://doi.org/10.1086/287344)
- TALLON, Philip a David BAGGETT, eds. *The Philosophy of Sherlock Holmes*. Lexington: University Press of Kentucky, 2012. ISBN 978-0-8131-3671-4.
- WANDERER, Jeremy. *Robert Brandom*. Stocksfield: Acumen, 2008. ISBN 978-1-84465-087-3.
- WITTGENSTEIN, Ludwig. *Philosophische Untersuchungen*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2017. ISBN 978-3-518-22372-7.

Akademická činnost

Publikace

„Zrcadlo přírody“ a druhých u Davida Huma. *Filosofický časopis*. 2020, 68(5), s. 697–715. DOI: [10.46854/fc.2020.5r.697](https://doi.org/10.46854/fc.2020.5r.697)

Deduction, Abduction, and Creativity. *Acta Analytica*. 2023. ISSN 0353-5150, 1874-6349. DOI: [10.1007/s12136-023-00555-2](https://doi.org/10.1007/s12136-023-00555-2)

Projekt

10/2018 – 12/2022 Člen řešitelského týmu/doktorand, KREAS, *Kreativita a adaptabilita jako předpoklad úspěchu Evropy v propojeném světě*

Stáž

10/2021 – 11/2021 Výzkumný pobyt, Freie Universität Berlin, účast na kolokviu prof. Barbary Vetter, výzkum pro disertační práci